

UVODNIK LEADING ARTICLE

IZOBRAŽEVANJE ZA ZDRAVSTVENO IN BABIŠKO NEGO JE SPET NA PREPIHU

mag. Marija Zaletel, viš. med. ses., univ. dipl. org.
Vodja katedre za zdravstveno nego, Univerza v Ljubljani
Visoka šola za zdravstvo, Oddelek za zdravstveno nego

Na dveh visokih šolah za zdravstvo (Izola in Ljubljana) ter na mariborski Fakulteti za zdravstvene vede zaključuje študij prva generacija diplomiranih medicinskih sester in diplomiranih zdravstvenikov, ki se izobražujejo skladno z evropskimi sektorskimi direktivami. To velja tudi za prvo generacijo diplomiranih babic/babičarjev.

Za poklice: zdravnik, zobozdravnik, farmacevt, medicinska sestra, babica in veterinar veljajo v Evropski uniji sektorske direktive. Z njimi je natančno določena vsebina in trajanje izobraževanja ter še nekateri pogoji (kadrovski, prostorski in materialni), ki jih morajo izpolnjevati izobraževalni zavodi. Na ta način je državljanom zagotovljena kakovostna zdravstvena obravnava z ustreznimi strokovnjaki, s čimer Evropska unija izvaja temeljno načelo, ki govori o enakih pravicah državljanov v državah članicah Evropske unije (Železnik, 2003). To hkrati omogoča diplomantom zaposlitev takoj po diplomi kjerkoli znotraj Evropske unije. Gre za smernice, ki obravnavajo priznavanje diplom medicinskih sester in babic, usklajevanje zakonodaje in drugih usmeritev, ki so jih oblikovali odbori medicinskih sester/babic v državah članicah, ki so potrebne tudi zato, ker je poklic medicinske sestre/babice mogoče izvajati tudi kot zasebno dejavnost.

Pogoj za pridobitev diplome diplomirane medicinske sestre/zdravstvenika je uspešno izkazano znanje iz zdravstvene nege, medicinskih ved, poznavanje poklicne etike, znanj s področja družboslovja, pomembne pa so tudi praktične veščine, ki jih kandidat pridobi z usposabljanjem v kliničnem okolju. Študijski program obsega 4600 ur, od tega najmanj tretjina teoretičnega in najmanj polovica praktičnega usposabljanja. Naši študijski programi obsegajo predpisanih 4600 kontaktnih ur, od tega polovico teoretičnih, polovico pa praktičnih. To pomeni precej več obveznosti, kot so jih imele predhodne generacije (okoli 2250 ur). Vendar pa so kandidati, ki zaključujejo študij po tem programu takoj zaposljivi, brez opravljanja pripravništva in brez strokovnega izpita.

Slovenija je leta 2004 vstopila v Evropsko unijo. Eden od pogojev za vstop je bila tudi uskladitev študijskih programov za izobraževanje ter uskladitev zakonodaje z evropskimi direktivami. Predstavniki vseh

treh visokih šol so to nalogo izvedli s pomočjo predstavnikov Zbornice - Zveze. Na zakonodajnem področju pa so bile sprejete spremembe Zakona o zdravstveni dejavnosti (Ur. l. RS, št. 2/2004, Ur. l. RS, št. 80/2004) in Zakona o visokem šolstvu (Ur. l. RS št. 100/2004). V Zakonu o dopolnitvah Zakona o zdravstveni dejavnosti - ZZDej-H je pomemben člen, ki določa, da se diplomiranim medicinskim sestram, ki so šolanje začele po triletnem programu, ki obsega 2250 ur, omogoči, da ga dokončajo z zaključenim pripravništvom in strokovnim izpitom pred 31. 12. 2009. Zakon tudi omogoča, da se medicinskim sestram, ki so pred 31.12.2009 končale šolanje po programu, ki obsega 2250 ur, prizna enaka kvalifikacija kot diplomiranim medicinskim sestram, ki bodo končale program s 4600 urami. Enaka kvalifikacija se prizna tudi višjim medicinskim sestram, ki so šolanje zaključile po prej veljavnih študijskih programih z zaključenim strokovnim izpitom in tremi leti opravljanja poklica v zadnjih petih letih (Ur.l. RS št. 2/2004).

V Zakonu o visokem šolstvu (Ur. l. RS 100/2004 in Ur. l. RS št. 119/2006) pa so za naši področji pomembne novosti, ki izhajajo iz evropskih direktiv in spremembe, ki jih narekuje Bolonjska deklaracija. Gre za proces oblikovanja skupnega evropskega sistema visokošolskega izobraževanja, ki se je pričel že leta 1998, ko je bila sprejeta Sorbonska deklaracija, ki je vodila k uveljavitvi mobilnosti in možnosti pretoka zaposlenih med državami unije.

Bolonjska deklaracija, ki je bila sprejeta leta 1999 je usmerjena k oblikovanju evropskega sistema visokega šolstva. Namen deklaracije je zmanjševanje razlik med izobraževalnimi sistemi držav podpisnic, in sicer prek akcijskega načrta, ki temelji na spodbujanju mobilnosti in zaposljivosti študentov ter cilju povečanja mednarodne konkurenčnosti evropskega izobraževanja. S pomočjo bolonjske deklaracije naj bi države podpisnice do leta 2010 dosegle naslednje rezultate:

- sprejem sistema zlahka prepoznavnih in primerljivih diplomskih stopenj, tudi z obrazcem Priloga k diplomi, ki bi pospešil zaposlovanje evropskih državljanov in mednarodno konkurenčnost evropskega sistema visokega šolstva;

- vpeljava tako dodiplomskega kot podiplomskega študija v vseh državah podpisnicah (pri čemer prvi ne sme biti krajši od treh let);
- uvedba kreditnega načina študija (ECTS - European Credit Transfer System), ki bi pokrival tudi vseživljenjsko izobraževanje in omogočal čim širšo mobilnost študentov;
- evropsko zagotovilo kakovosti študija ter
- odstranitev vseh ovir mobilnosti študentov in učiteljev

(dostopno na naslovu http://www.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/znanost_in_visoko_solstvo/visoko_solstvo/bolonjski_proces/vsebina/#c488. dne 29. 11. 2007).

V 33. členu Zakona o visokem šolstvu (Ur. l. RS št. 119/2006) je določeno, da se študijski programi za pridobitev izobrazbe delijo na:

- prva stopnja (visokošolski strokovni študijski programi in univerzitetni programi),
- druga stopnja (magistrski študijski programi),
- tretja stopnja (doktorski študijski programi).

Študijske obveznosti se ovrednotijo s kreditnimi točkami po ECTS. 1 kreditna točka pomeni 25 do 30 ur obremenitve študenta; letna obremenitev študenta je 1500 do 1800 ur. V obremenitev študenta se štejejo: predavanja, seminarji, vaje in druge oblike organiziranega študijskega dela, kamor sodi praktično usposabljanje bodočih diplomiranih medicinskih sester/babic. Polovica kreditnih točk je namenjena individualnemu študijskemu delu (sprotno delo, študij literature, seminarske naloge, projektno delo, raziskovalno delo), priprava na izpite ali druge oblike preverjanja ter diplomska (magistrska, doktorska) naloga. Študentu se kreditne točke dodelijo, ko izpolni študijsko obveznost. Število kreditnih točk celotnega študijskega programa je zmnožek števila let uradnega trajanja študijskega programa in letnega števila kreditnih točk (Merila za kreditno vrednotenje študijskih programov po ECTS, 2004).

Posamezni letnik je ovrednoten s 60 ECTS. Visokošolski strokovni študijski programi trajajo tri leta in obsegajo 180 ECTS, univerzitetni trajajo tri ali štiri leta in se ovrednotijo s 180 do 240 ECTS. Magistrski programi obsegajo od 60 do 120 ECTS. Doktorski študijski programi trajajo tri leta, študent mora opraviti obveznosti v obsegu 180 ECTS. V zakonu so opredeljeni tudi programi za izpopolnjevanje (zakon ne pozna specializacij), ki obsegajo od 10 do 60 ECTS. Študijski programi morajo biti sestavljeni tako, da posamezni letnik študijskega programa obsega 60 ECTS, semester pa 30 ECTS. Iz predmetnika mora biti razvidno število kreditnih točk, potrebnih za dokončanje posamezne enote programa (predmeta, modula, praktičnega usposabljanja) in učni dosežki tako celotnega študijskega programa kot posameznih enot

programa. Posamezni predmet mora biti ovrednoten z najmanj 3 kreditnimi točkami, en teden praktičnega usposabljanja pa z dvema. Opredeliti se morajo obvezne in izbirne enote (moduli, predmeti, praktično usposabljanje). Predmeti morajo biti zaključeni znotraj enega semestra. Opredeljena morajo biti tudi razmerja med obveznimi in izbirnimi enotami programa, pri čemer mora biti izbirnih najmanj 10% (Merila za kreditno vrednotenje študijskih programov po ECTS, 2004).

Trajanje in obseg študijskih programov, ki izobražujejo za poklice, ki so regulirani z direktivami Evropske unije, mora biti usklajeno z Bolonjsko deklaracijo, torej s spremembami Zakona o visokem šolstvu. Obstoječi študijski programi ne dosegajo zahtev, ki so opredeljene v Merilih za kreditno vrednotenje.

Tako smo pred novo spremembo študijskih programov za izobraževanje poklicev v zdravstveni in babiški negi. Obstoječi študijski programi trajajo tri leta. So kreditno ovrednoteni s 180 ECTS, vendar pa ne zadoščajo v nekaterih drugih pogledih. ECTS spodbuja strategije poučevanja, ki so osredotočene na študenta: izhodišče je študijska oziroma delovna obremenitev študenta. Takšno poučevanje je naravnano k študijskim rezultatom, kot so definirani v programu, temelji pa na sodobnih, inovativnih metodah, aktivnem učenju, skupinskemu delu in individualnih stikih študenta z visokošolskimi učitelji in visokošolskimi sodelavci (Merila za kreditno vrednotenje študijskih programov po ECTS, 2004). Vsemu temu sedaj ni zadoščeno v celoti. V obstoječih programih ni izbirnih predmetov, vsi predmeti niso enosemestrski, individualnega študentovega dela ter omenjenih sodobnih učnih metod ni v zahtevanem obsegu. Ker je triletni študijski program ovrednoten s 180 ECTS (kar pomeni 5400 ur), bi morale biti ur namenjenih samostojnemu delu študenta kar 2700. Pripravljalci študijskih programov so pred težko nalogo: kako uskladiti zahteve Evropske unije po 4600 urah, od katerih je polovica namenjena praktičnemu usposabljanju, ter določila Bolonjske deklaracije, ki izpostavlja zahtevo po večji aktivnosti in samostojnosti študentov. V marcu in aprilu 2007 smo se sestali predstavniki Visoke šole za zdravstvo Izola, Visoke zdravstvene šole (sedaj Fakultete za zdravstvene vede) Maribor in Visoke šole za zdravstvo Ljubljana. Izoblikovali smo skupna izhodišča za pripravo novih bolonjskih programov, ki so skladna z bolonjsko deklaracijo oz. Zakonom o visokem šolstvu. Študijski programi za izobraževanje diplomiranih medicinskih sester/zdravstvenikov in diplomiranih babc/babičarjev so v zaključni fazi. Bodočim kandidatom bo v veliko olajšanje manjše število kontaktnih ur, velika izbirnost predmetov in modulov ter možnost prehodov med šolami oz. fakultetami. Še zlasti pa bodo veseli možnosti nadaljevanja študija na drugi (magistrski) ter kasneje tudi na tretji (doktorski) stopnji.

Literatura

1. Bolonjska deklaracija. Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. http://www.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/znanost_in_visoko_solstvo/visoko_solstvo/bolonjski_proces/vsebina/#c488. <29.11.2007>
2. Merila za kreditno vrednotenje študijskih programov po ECTS. Ur. l. RS št.124/2004.
3. Zakon o dopolnitvah Zakona o zdravstveni dejavnosti. Ur. l. RS, št. 80/2004.
4. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstveni dejavnosti. Ur. l. RS, št. 2/2004.
5. Zakon o visokem šolstvu. Ur. l. RS, št. 100/2004.
6. Zakon o visokem šolstvu. Ur. l. RS št. 119/2006.
7. Železnik D. Izobraževanje za jutri. Obzor Zdr N 2003; 37: 181-2.